

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента Теремецького Владислава Івановича на дисертацію Коротун Олени Миколаївни на тему: «Адміністративно-правове забезпечення захисту інтелектуальної власності в Україні», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. Інтелектуальна власність – це особлива сфера прав, що сьогодні дозволяє отримати значні прибутки за короткий термін. Тому авторське право потребує захисту від недобросовісного посягання з боку фізичних та/або юридичних осіб у всьому світі. Питання ефективного захисту інтелектуальної власності набуває своєї актуальності за умов зростаючої комерціалізації мистецтва та творчості, глобалізації торгівлі та культури, масштабного продукування підробок та копій.

Одним із позитивних зрушень у сфері захисту та забезпечення прав інтелектуальної власності стало ухвалення Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» від 15.05.2020 № 2415-VIII. Однак за останні два роки до Верховної Ради України було подано три законопроекти щодо патентів, які не відповідають міжнародним стандартам та Європейській патентній конвенції, зокрема, обмежують стимули для інновацій у фармацевтичній сфері. Так, ці документи пропонують запровадити критерій обмежувального патентування та скасувати захист для певних медичних речовин (солі, поліморфи, метаболіти тощо) і нових способів застосування вже відомих медичних препаратів.

Крім того, дані звіту Відомства з інтелектуальної власності Європейського Союзу й Організації економічного співробітництва та розвитку доводять, що Україна залишається одним із чотирьох найбільших маршрутів транзиту контрафактної продукції на ринки ЄС. Водночас сьогодні немає засобів для знищення певних видів контрафактної продукції, наприклад, пестицидів. Проте

Верховна Рада України наразі розглядає новий проєкт митного кодексу. У ньому є положення, які, у разі його ухвалення, наблизили би заходи у сфері інтелектуальної власності на українських кордонах до стандартів ЄС.

Досі серйозною проблемою є піратство та складність контролю за копіюванням та використанням об'єктів права інтелектуальної власності в мережі Інтернет, проблематичність доказування факту їх порушення. Тому в Україні зростає кількість піратських сайтів.

Аналіз чинного законодавства у сфері інтелектуальної власності свідчить про його недосконалість, зокрема, у питанні регулювання та захисту авторського права і суміжних прав адміністративно-правовими засобами, що й обумовило актуальність теми дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, які сформульовані у дисертації. Гіпотезою дисертаційного дослідження є те, що на сучасному етапі відсутні наукові праці, у яких комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень юридичної науки та практики визначено сутність, розкрито особливості та запропоновано шляхи удосконалення адміністративно-правового забезпечення у сфері захисту інтелектуальної власності в Україні. В рамках вирішення цієї проблеми запропоновано низку теоретичних положень, змін та доповнень до вітчизняного законодавства, спрямованих на розвиток теорії адміністративного права України.

За методологічну основу дослідження автором справедливо взято сукупність загальнонаукових та спеціально-правових методів наукового пізнання, застосування яких зумовлене метою, завданнями, специфікою предмета й об'єкта дослідження. Джерелами фактичного матеріалу є результати власних досліджень дисертанта, політико-правова публіцистика, статистичні та аналітичні матеріали, довідкові видання, Інтернет-ресурси тощо.

Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки і рекомендації є достатньо обґрунтованими, з точки зору логіки та методології наукового дослідження. Їх отриманню передувала значна робота з аналізу нормативних актів, вітчизняних та зарубіжних наукових джерел, в яких висвітлюються

питання адміністративно-правового забезпечення захисту інтелектуальної власності в Україні.

Високий ступінь вірогідності та наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено використанням значного обсягу літературних джерел, узагальнених практичних матеріалів й відповідних наукових методів. Це дозволило дисертанту сформулювати низку важливих наукових положень, пропозицій, висновків та рекомендацій.

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані вдало і відповідають вимогам МОН України.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів дослідження, наукових оцінок, пропозицій і рекомендацій, теоретичних узагальнень та висновків, які складають основний зміст дисертаційної роботи О. М. Коротун, в значній мірі зумовлюється актуальністю обраної теми та вдалим напрямом дослідження. Дійсно, рецензована наукова робота визначається тим, що у результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових концептуальних наукових положень та висновків, що характеризуються науковою новизною. З урахуванням цього, можна стверджувати, що новизна дисертаційного дослідження проявляється як у самому підході до досліджуваних питань, так і в запропонованому розв'язанні важливих наукових проблем.

У першому розділі дослідження автор розкриває поняття, структуру, методологію та функції держави в аналізованій сфері. Цей розділ є своєрідним фундаментом подальшого наукового осмислення дисертаційного дослідження адміністративно-правових засад забезпечення захисту інтелектуальної власності в Україні.

У цьому розділі автор слушно аналізує окремі наукові думки щодо визначення таких наукових категорій, як «механізм», «правовий механізм», «правове регулювання», «адміністративно-правовий механізм». Крім того, узагальнюються наукові праці, де йдеться про сутність та складові адміністративно-правового забезпечення як такого, з метою розкриття змісту адміністративно-правового забезпечення захисту інтелектуальної власності.

Завдяки такому підходу у дисертації виявлено і визначено особливості адміністративно-правового забезпечення захисту інтелектуальної власності, які впливають із сутності особистих немайнових і майнових прав інтелектуальної власності, які підлягають правовій охороні та захисту нормами приватного і публічного права.

Привертає увагу аналіз структури адміністративно-правового забезпечення захисту інтелектуальної власності, яка охоплює об'єкт, суб'єкти, норми права, адміністративно-правові відносини та гарантії адміністративно-правового забезпечення.

Слід погодитись із авторською думкою, що в процесі захисту інтелектуальної власності провідну роль відіграють суб'єкти публічної адміністрації, які з урахуванням предмета й основного методу галузі адміністративного права використовують спеціально-юридичні способи, форми і методи впливу на поведінку та діяльність підпорядкованих учасників адміністративно-правових відносин.

Слушною також є думка автора, що реалізація функції захисту інтелектуальної власності державою нерозривно пов'язана з її активною діяльністю, яка є відображенням її сутності, а також із діяльністю правовласників об'єктів права інтелектуальної власності.

У другому розділі дисертації автор цілком закономірно розкриває законодавче регулювання, особливості реалізації адміністративно-правових та організаційних форм і методів управлінської діяльності, а також публічно-правові принципи забезпечення захисту інтелектуальної власності.

Слід погодитися з автором, що недосконалість нормативно-правової бази щодо регулювання суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності та неефективність державної системи (наявність проблем) фінансування інноваційної діяльності потребують негайного вирішення шляхом законодавчого та фінансового забезпечення.

Цікаво, що автор розглянув специфіку діяльності публічної адміністрації (її посадових осіб), що входить до забезпечувального блоку реалізації адміністративно-правових та організаційних форм і методів забезпечення

захисту інтелектуальної власності, оскільки вони через реалізацію своїх функціональних повноважень здійснюють безпосередній вплив на підпорядковані їм органи, громадян і юридичних осіб.

Позитивної оцінки заслуговує розгляд доктринальних підходів до розуміння принципів забезпечення захисту інтелектуальної власності як провідній категорії адміністративного права та формулювання їх визначення.

У третьому розділі дослідження проаналізовано систему і структуру, адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації, роль органів державної влади в забезпеченні захисту інтелектуальної власності, а також визначено шляхи удосконалення їх діяльності. Автором доведена провідна роль сучасної системи суб'єктів публічної адміністрації у регулюванні відносин у сфері адміністративно-правового забезпечення захисту інтелектуальної власності.

Дисертантом цілком слушно зроблено висновок, що постійне реформування системи органів виконавчої влади суттєво впливає на діяльність публічної адміністрації, не завжди є виправданим, а інколи призводить до неефективного виконання публічною адміністрацією поставлених завдань.

Цікавою є пропозиція дисертантки передати окремі повноваження центральних органів виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності національному органу інтелектуальної власності.

У четвертому розділі сформульовано слушні пропозиції щодо вдосконалення законодавства в аналізованій сфері.

Цінність також представляють наукові положення щодо можливості удосконалення національного законодавства у сфері порушення авторського права і суміжних прав, що відбувається в мережі «Інтернет».

Практична і теоретична значущість результатів дисертаційного дослідження. У роботі О. М. Коротун сформульовано важливі для науки адміністративного права теоретичні висновки й практичні рекомендації. Вони можуть бути використані у правотворчій і правозастосовній діяльності, а також у навчальному процесі та науково-дослідній сфері. Підтвердженням цьому є відповідні акти впровадження результатів дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи дисертацію О. М. Коротун «Адміністративно-правове забезпечення захисту інтелектуальної власності в Україні», слід зазначити, що деякі її положення є спірними та потребують додаткової аргументації.

1. На сторінці 40 дисертації здобувачем вказано, що «захист будь-якої форми права власності є функцією держави, яка покликана гарантувати належний захист інтелектуальної власності». Вбачається, що таке твердження не відповідає природі права інтелектуальної власності, адже суперечить змісту ст. 419 ЦК, де йдеться про розмежування права власності та права інтелектуальної власності, а саме:

«1. Право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одне від одного.

2. Перехід права на об'єкт права інтелектуальної власності не означає переходу права власності на річ.

3. Перехід права на річ не означає переходу права на об'єкт права інтелектуальної власності».

Тому вказане положення, що міститься у дисертації потребує свого додаткового пояснення.

2. Пункт 1 висновків, а саме: «Доведено, що забезпечення захисту інтелектуальної власності в загальній системі права власності слід тлумачити як відносно самостійний інститут, покликаний забезпечити захист особистого немайнового та майнового права правовласників об'єктів права інтелектуальної власності, а також усіх інших учасників суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності» є науково не обґрунтованим, оскільки не враховує розмежування права власності та права інтелектуальної власності, як різних за своїм змістом правових явищ та таких, що мають різну систему захисту.

3. На сторінці 69 дисертації зазначено: «Дослідження методології аналізу адміністративно-правового забезпечення захисту інтелектуальної власності сукупно з іншими правовими явищами потребує застосування всього наявного в сучасній науці методологічного інструментарію. Одним із кроків дослідження є огляд літератури в досліджуваній галузі знань...». Однак таке положення є

спірним, адже методологія передбачає застосування системи методів або методологічних підходів до пізнання досліджуваного явища. При цьому огляд літератури може бути одним із прийомів, способів чи засобів дослідження. Утім, на жаль, в роботі це питання чітко не визначено. Тобто дисертантка не зазначила чи є «огляд літератури» методом, підходом або засобом дослідження.

4. На сторінці 82 дисертації написано, що «методологія аналізу адміністративно-правового забезпечення захисту інтелектуальної власності передбачає застосування певних методів наукового пізнання. Зокрема, загальнонауковий діалектичний метод дає змогу проаналізувати правові явища та процеси в їх розвитку та взаємозв'язку, виявити головні тенденції розвитку та напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення захисту інтелектуальної власності». Як відомо, методи наукового дослідження складають систему загальнофілософських, загальнонаукових та спеціальних (конкретних) методів наукового пізнання. Однак дисертантка не вказала чому вона почала своє дослідження відразу з діалектичного методу наукового пізнання, не визначивши його значення саме для цього наукового дослідження. Такий підхід унеможлиблює виявити специфіку методології предмету дослідження у рецензованій дисертаційній роботі.

5. На сторінці 94 дисертації зазначено, що «не кожний результат творчої діяльності стає об'єктом правової охорони, а лише той, який відповідає встановленим вимогам закону». З таким твердженням важко погодитися, оскільки об'єкт авторського права отримує правову охорону з моменту його створення та без будь-яких формальностей. Тобто для виникнення правової охорони, а отже і для захисту права авторів достатньо наявності лише одного факту створення об'єкта, зокрема об'єкта авторського права.

Викладені зауваження переважно мають дискусійний характер і тому суттєво не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи. Вони викликані інтересом до рецензованого дослідження, новизною та актуальністю питань, які розглядаються у роботі. Наявність таких дискусійних питань є свідченням творчого характеру роботи та спроби вирішення теоретично

складних і практично важливих проблем, що мають суттєве значення для науки адміністративного права.

Висновок щодо рецензованого дослідження. Загальний аналіз роботи свідчить про самостійність і цілісність проведеного дослідження, його актуальність і високий науковий рівень, теоретичне й практичне значення. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в роботі, достатньо повно викладені в опублікованих дисертантом наукових працях. Тема і зміст дисертації відповідають спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація О. М. Коротун «Адміністративно-правове забезпечення захисту інтелектуальної власності в Україні» є самостійним, цілісним, завершеним, комплексним науковим дослідженням, яке містить нові теоретичні положення та висновки, наукові узагальнення щодо досліджуваного предмета та практичні рекомендації, які в сукупності розв'язують важливу наукову проблему, що має суттєве значення для науки адміністративного права. Отже, дисертація відповідає вимогам, закріпленим у Порядку присудження наукових ступенів, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами), які висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор – Коротун Олена Миколаївна – на основі публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07. – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

**професор кафедри
цивільного права і процесу
Тернопільського національного
економічного університету,
доктор юридичних наук, доцент,
заслужений юрист України**

В.І. Теремецький